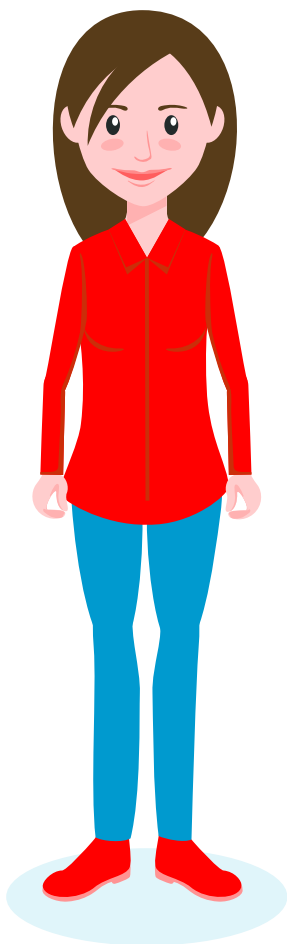

Hoor je mij wel?

Kinderen van ouders met een ziekte, verslaving of beperking

Woord vooraf

Ouders zorgen voor hun kinderen. Door het regelen van praktische en materiële zaken, maar ook door het geven van liefde en aandacht. Maar soms lukt dit niet of zijn de rollen zelfs omgedraaid: dan zorgen kinderen voor hun ouders. Kinderen die opgroeien met een vader of moeder die problemen heeft, hebben vaak op jonge leeftijd al met volwassen zorgen te maken.

KOPP-kinderen worden ze genoemd, kinderen van ouders met psychische problemen. KVO-kinderen, kinderen met een verslaafde ouder. Of KVBO-kinderen, kinderen die opgroeien bij ouders met een verstandelijke beperking. Je hebt ook jonge mantelzorgers, kinderen die thuis voor een ziek of gehandicapt familielid zorgen. Veel kinderen en jongeren nemen taken en verantwoordelijkheden op zich die eigenlijk niet bij hun leeftijd passen – parentificatie, in hulpverleners termen.

Bijna een kwart van de kinderen en jongeren in Nederland heeft een ouder met een ziekte, verslaving of beperking. Deze kinderen en jongeren worden vaak over het hoofd gezien. De aandacht van de omgeving en hulpverleners gaat uit naar het zieke of kwetsbare gezinslid. We weten dat kinderen tekort komen en hierdoor emotionele problemen of gedrags- en leerproblemen kunnen krijgen die soms tot in de volwassenheid blijven. Problemen die met de juiste ondersteuning voorkomen kunnen worden.

Ik vind het belangrijk dat er meer aandacht komt voor deze kinderen en jongeren. Ze zijn te vaak onzichtbaar en moeten zich extra inspannen om hun plek in de samenleving te verwerven. De steun van hun omgeving is hierbij hard nodig. Daarom ben ik het afgelopen jaar met ervaringsdeskundige jongeren in gesprek gegaan. Tijdens die gesprekken hebben zij een tijdlijn gemaakt van hun eigen verhaal. Daarbij stond de volgende vraag centraal: op welk moment had jij welke informatie, hulp of steun nodig? Hoewel de problemen in hun gezinnen op het eerste gezicht van elkaar verschillen, herkennen jongeren veel van elkaar in wat ze ervaren. En is er eensgezindheid over wat er moet veranderen voor kinderen en jongeren in hun situatie.

Op basis van de tijdlijnen is deze infographic ontwikkeld. Hiermee wil ik eraan bijdragen dat de kinderen en jongeren om wie het gaat zichtbaar zijn en een stem krijgen. En dat iedereen die iets voor deze kinderen en jongeren kan betekenen, weet wat nodig is. Zodat deze kinderen en jongeren gezien en gehoord worden en de hulp en zorg krijgen waar ze recht op hebben.

Margrite Kalverboer
de Kinderombudsvrouw

Verantwoording

De tijdlijn in deze infographic is samengesteld uit de verhalen die jongeren aan ons hebben verteld. De namen, citaten en beschrijvingen die gebruikt worden zijn fictief, maar gebaseerd op de echte verhalen die met ons zijn gedeeld. De Kinderombudsman heeft niet gestreefd naar volledigheid als het gaat om knelpunten die betrekking hebben op systemen, zoals financiering en wet- en regelgeving. De ervaringen en visie van de jongeren zelf staan voorop.

De jongeren die meewerkten aan dit project waren ten tijde van de gesprekken tussen de 14 en 23 jaar oud. Voor de meesten van hen speelden de problemen al sinds hun (vroeg) kindertijd. Om die reden wordt in de aanbevelingen over kinderen én jongeren gesproken.

Het kan voorkomen dat beide ouders problemen hebben, of een broer of zus of andere naaste. Voor de leesbaarheid is ervoor gekozen in dit document over 'ouder' te spreken. Waar 'ouder' staat kan ook 'ouders' en in de meeste gevallen 'naaste' worden gelezen.

Even voorstellen

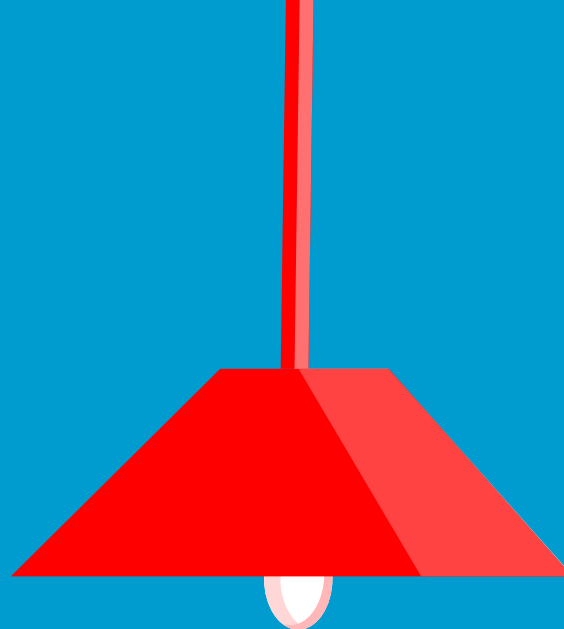
Een kind met een ouder met een ziekte, verslaving of beperking heeft op verschillende momenten specifieke informatie, zorg en ondersteuning nodig. Als er nog geen hulp is voor de ouder, is de behoefte anders dan op het moment dat de ouder bijvoorbeeld opgenomen moet worden, en weer anders als een kind door de situatie zelf in de knoop raakt. Aan de hand van de verhalen van Lena, Youssra en Kenny laten we zien wat die behoefte op de verschillende momenten is en doen jongeren aanbevelingen voor verbetering.

Klik op de kinderen voor meer informatie.

Lena

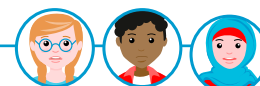
Kenny

Youssra

Tijdlijn

Klik in de tijdlijn op Lena, Youssra of Kenny voor meer informatie.

De belangrijkste boodschap van kinderen en jongeren

In de tijdlijn hierboven hebben de jongeren die hebben meegewerkt aan dit project aangegeven wat er nodig is voor kinderen en jongeren van een ouder met een (psychische) ziekte, verslaving of beperking. Voor alle mensen waarmee zij of hun ouder te maken kunnen krijgen, of dit nu familieleden, vrienden, leraren, hulpverleners of vrijwilligers zijn. Kort samengevat is hun boodschap:

- Wees **alert op signalen** dat het thuis niet goed gaat en wacht niet te lang met **actie ondernemen**.
- **Heb oog voor ons en onze behoeften**, ook al ben je niet onze hulpverlener. Laat ons voelen dat we niet alleen staan en zorg dat ook wij ondersteuning krijgen.
- Informeer over wat het probleem van onze ouder inhoudt en wat dit voor ons betekent. Ga altijd met ons **in gesprek**, zodat wij ons verhaal kunnen vertellen.
- Probeer ons te **ontlasten in de zorg van onze ouder**, maar neem ons wel serieus als **ervaringsdeskundige**.
- Zie ons als een **gewoon kind in een moeilijke situatie**, dat daarom ondersteuning verdient en niet als een moeilijk kind.

Extra aanbevelingen van de Kinderombudsman

De jongeren die hebben meegewerkt aan dit project hebben per fase goed inzichtelijk gemaakt wat zij nodig hebben van de omstanders, professionals en instanties waarmee ze te maken krijgen. De Kinderombudsman doet daarnaast op systeemniveau nog een aantal extra aanbevelingen, die zijn voortgekomen uit gesprekken met professionals over dit onderwerp:

- Bestaande instrumenten voor de coördinatie en afstemming van hulpverlening en het signaleren van onveilige situaties, zoals de **kindcheck**, **de meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling** en de **verwijsindex**, moeten (meer) worden benut door **alle professionals die om het gezin heen staan**.
- **Hulpverleners van de ouders en hulpverleners van de kinderen** moeten samenwerken om de hulp of zorg voor het hele gezin zo optimaal mogelijk te maken.
- **Gemeenten, scholen en jeugdhulpaanbieders** moeten investeren in de samenwerking tussen onderwijs en jeugdhulp om signalering van problemen en ondersteuning van gezinnen te verbeteren.
- **Gemeenten, zorgverzekeraars en zorgverleners** moeten samen zorgen voor voldoende aanbod en financiering van hulp voor deze kinderen en hun gezinnen. Als er problemen zijn, maar juist ook preventief. Het gaat hierbij niet alleen om therapie, maar ook om lotgenotencontact, informele hulp, **respijtzorg** en intensieve crisishulp om een uithuisplaatsing te voorkomen.
- In elke regio moeten **wijkteams, ziekenhuizen, (GGZ-)hulpverleners, jeugdgezondheidszorg** en **huisartsen** op de hoogte zijn van het aanbod aan (preventieve) hulp voor deze kinderen en jongeren dat door **gemeenten** is ingekocht
- **Gemeenten, de rijksoverheid, beroepsverenigingen, schoolbesturen en zorgaanbieders** moeten structureel investeren in deskundigheidsbevordering, met name van zorg- en hulpverleners die met volwassenen werken en docenten. Daarbij moet speciale aandacht zijn voor kennisuitwisseling tussen professionals uit de GGZ, verslavingszorg, gezondheidszorg, gehandicaptenzorg, jeugdzorg, preventieve zorg en onderwijs. Zij hebben nu nog te weinig inzicht in elkaars aanpak en strategie.

Wij laten van je horen.

Onze dank gaat uit naar alle jongeren die hun verhaal met ons hebben willen delen.
En ook veel dank aan alle professionals die hun expertise hebben willen delen ten behoeve van dit project.

Coördinatie vanuit de Kinderombudsman

Rhea Verheul, Alexandra de Jong en Merel Baracs.
www.dekinderombudsman.nl

Opmaak & ontwerp

Creativa Design, Delft
www.creativa-design.com

Juni 2018

KOM003/2018